

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

OSNOVNE ŠKOLE

Predmet: Geografija/Zemljopis

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Geografija.

Članovi Komisije za osnovnu (odnosno srednju) školu:

- 1. mr.sci. Nerminka Hadžić, predsjednik Komisije; JU OŠ “Alija Nametak“*
- 2. mr.sci. Enisa Kulašin, član Komisije; JU OŠ “Ćamil Sijarić“*
- 3. mr.sci. Amela Mujagić, član Komisije; “Sarajevo koledž“*
- 4. Sead Srna, prof., član Komisije; “Prva bošnjačka gimnazija“*
- 5. Dr.sc. Haris Jahić, član Komisije, PMF Sarajevo*
- 6. Elmedin Pirić, nastavnik, član Komisije; JU OŠ “Zahid Baručija“*

Sadržaj

1. UVOD	1
2. CILJ I ZADACI.....	2
3. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE.....	4
3. 1. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE - VI/9 RAZRED.....	4
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VI RAZRED SA ISHODIMA UČENJA.....	5
3. 2. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE – VII/9 RAZRED.....	9
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VII RAZRED SA ISHODIMA UČENJA.....	10
3. 3. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE – VIII/9 RAZRED.....	16
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VIII RAZRED SA ISHODIMA UČENJA.....	18
3. 4. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE – IX/9 RAZRED	21
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA IX RAZRED SA ISHODIMA UČENJA.....	22
4. DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE	26
4. 1. RESURSI ZA REALIZACIJU PROGRAMA	26
4. 2. OCJENJIVANJE.....	26
4. 3. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA ŠKOLAMA KOJA RADE SA DJECOM SA POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU.....	27
5. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA	28

1. UVOD

Već duži period Ministarstvo za obrazovanje nauku i mlade Kantona Sarajevo pokreće pitanje reformiranja ili izmjene nastavnih planova i programa u osnovnim školama Kantona Sarajevo, a sve sa ciljem poboljšanja kvaliteta nastavnog procesa, trajnog usvajanja znanja i razvijanja sposobnosti i vještina učenika.

S tim u vezi pojavila se i potreba da se urade izmjene nastavnih programa i iz nastavnog predmeta Geografija, a prema sadašnjim ili aktuelnim nastavnim planovima za osnovnu školu. Budući da su nastavni planovi iz Geografije kroz kratko vremensko razdoblje prošli kroz dosta promjena i sadržajno i tematski, izvršene su određene programske modifikacije i promjene koje su sada dovele do određenih usklađivanja sa aktuelnim geografskim segmentima u društvu, evropskim tokovima i nastavnim temama, te smatramo da su sada mnogo jasniji i bolje definisani određeni elementi geografskih sadržaja i pomažu učenicima da ostvare trajnost i aplikativnost svojih znanja i postignuća.

UVODNE NAPOMENE

Radi kvalitetnijeg i svrsishodnijeg (aplikativnog) cilja Geografije kao nastavnog predmeta izvršene su određene korekcije u Nastavnom programu za osnovnu školu.

VI/9 RAZRED

Nastavnim planom za VI razred predviđena su dva nastavna časa sedmično. Zahvaljujući jasno definisanim i sadržajno detaljno predstavljenim prirodnogeografskim i društvenogeografskim sadržajima koji mogu dalje kvalitetno doprinijeti sticanju, proširivanju i nadovezivanju znanja po uzlaznim koncentričnim krugovima za VII, VIII i IX razred.

VII/9 RAZRED

Dosadašnji program je izučavao regionalnu geografiju Evrope u okviru kojeg je regija Sredozemlje obuhvatala osim evropskog i azijsko i afričko Sredozemlje. Kako bi se rasteretio Nastavni program, afričko Sredozemlje će se izučavati u 8. razredu. Osim azijskog Sredozemlja izučavat će se i regija Kontinentalna Azija sa Zakavkazjem. Revidirani Nastavni program ne zahtijeva detaljno izučavanje nekih evropskih država npr. Irske, Islanda, Portugala, Luksemburga, Andore, Bjelorusije, Moldavije i dr.

VIII/9 RAZRED

Nastavni program za geografiju je značajno izmijenjen, jer se dosadašnjim izučavanjem obuhvatala i sublimirala regionalna geografija Azije, Afrike, Amerike, Australije, Okeanije i polarnih oblasti, što je bilo veliko opterećenje za učenika, s obzirom da se nastavni sadržaji izučavaju sa jednim satom sedmično.

IX|9 RAZRED

U 9. razredu se izučava nacionalna geografija Bosne i Hercegovine sa fondom od jednog sata sedmično. Izučavaju se prirodnogeografska i društvenogeografska obilježja, te geografske regije, geoekologija, prirodna i kulturna baština Bosne i Hercegovine, kroz čije sadržaje učenici trebaju upoznati svoju domovinu. Revidirani Nastavnim programom nisu izvršene značajne promjene nastavnih sadržaja.

2. CILJ I ZADACI

CILJ

Geografija je nauka koja se bavi izučavanjem prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika geografskog prostora i traži uzajamni odnos između njih čime obezbjeđuje formiranje, razumijevanje i stvaranje jasne i cjelovite slike svijeta. Na taj način geografska znanja obezbjeđuju planiranje funkcionalne i optimalne prostorne organizacije, te upravljanje prostorom u skladu sa održivim razvojem.

Cilj nastavnog predmeta Geografije je da učenici steknu kompleksno znanje o Zemlji, faktore koji je oblikuju i na nju stalno utiču: prirodnu osnovu i društvene faktore. Kroz nastavne sadržaje učenici trebaju upoznati geografska obilježja savremenog svijeta, te uočiti potrebu saradnje i međusobne solidarnosti. Posebno je važno da učenici upoznaju i zavole domovinu Bosnu i Hercegovinu.

ZADACI

- da učenici steknu znanja iz opće geografije, regionalne geografije svijeta, geografije Bosne i Hercegovine, turističke i ekonomske geografije,
- da učenici shvate međusobnu povezanost prirodnogeografskih i društvenogeografskih pojava i procesa,
- da se kod učenika razvije racionalan odnos prema sredini s ciljem njenog održivog razvoja,
- osposobiti učenike za korištenje različitih izvora znanja,
- sticanje sposobnosti uočavanja, formuliranja, analiziranja i rješavanja problema,
- razvijanje logičkog i apstraktnog mišljenje i kritičkog stava u mišljenju,

- ovladavanje informacijsko-komunikacijskim tehnologijama,
- sticanje znanja o prirodnim resursima, njihovoj ograničenosti i održivosti korištenja,
- razvijanje svijesti o značaju kulture, potrebe da se podstiče njen razvoj, kao i potrebe da se sačuva kulturna baština,
- sticanje osnovnih znanja o procesima i proizvodima različitih tehnologija (čovjekovog rada),
- razvijanje humanosti, iskrenosti, patriotizma i drugih etičkih vrijednosti pojedinca,
- uspostavljanje osobnih i kulturnih veza među ljudima, nezavisno od njihovog spola, rase, religijske pripadnosti ili osobnih uvjerenja, razvijanje radoznalosti i samostalnosti,
- razvijati svijest o vlastitom znanju i sposobnostima i daljoj profesionalnoj orijentaciji, razvijanje svijesti o važnosti brige o zdravlju,
- njegovanje nacionalnog i kulturnog identiteta,
- razvijanje sposobnosti učenja, istraživanja i kritičkog mišljenja,
- upoznavanje vrijednosti vlastitog kulturnog naslijeđa i povezivanje sa drugim kulturama i tradicijama.

3. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE

3. 1. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE - VI/9 RAZRED

2 ČASA SEDMIČNO – 70 ČASOVA GODIŠNJE

ZADACI:

Upoznati učenike sa:

- kosmosom, kosmičkim tijelima, te položajem Zemlje kao planete u Kosmosu i Sunčevom sistemu,
- oblikom i veličinom Zemlje, njenim kretanjima i posljedicama tih kretanja,
- orijentacijom na Zemlji,
- predstavljanjem Zemlje i njenih dijelova na geografskoj karti,
- zemljom i njenim sferama - geosferama,
- prirodnim procesima i pojavama-uzrocima i posljedicama,
- društvenogeografskim odlikama Zemlje,
- geokološkim problemima na Zemlji.

VI/9 RAZRED - Programski sadržaj 2 ČASA SEDMIČNO 70 ČASOVA GODIŠNJE (41+29)	
TEMATSKA CJELINA	BROJ SATI
UVOD U GEOGRAFIJU ZEMLJOPIS	1+0
SVEMIR I SVEMIRSKA TIJELA	3+1
GEOGRAFSKA ORIJENTACIJA	3+3
ZEMLJINA KRETANJA I POSLJEDICE KRETANJA	3+5
KARTOGRAFIJA – predstavljanje Zemljine površine na ravni	3+2
LITOSFERA – Zemljin čvrsti kameni omotač	5+4
ATMOSFERA – Zemljin zračni omotač	6+4
HIDROSFERA – Zemljin vodeni omotač	5+3
BIOSFERA – biljni i životinjski svijet na Zemlji	2+2
DEMOGEOGRAFIJA – demogeografske odlike na Zemlji	4+2
NASELJA NA ZEMLJI	2+1
LJUDSKE DJELATNOSTI NA ZEMLJI	2+1
GEOEKOLOŠKI PROBLEMI ZEMLJE	2+1
PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA NA ZEMLJI	

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VI RAZRED SA ISHODIMA UČENJA
2 ČASA SEDMIČNO - 70 ČASOVA GODIŠNJE (41+29)

TEMATSKA CJELINA	B R O J A S A T I	NASTAVNA JEDINICA	TIP ČASA OBRAZOVNI	ODGOJNO – ISHODI
1. UVOD U GEO GRA FIJU (1+0)	1.	Definicija, predmet i zadaci geografije. Podjela geografije	obrada	-UČENIK ZNA OBJASNITI VAŽNOST GEOGRAFIJE U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU -objekt i predmet proučavanja geografije -zna da je PROSTOR mjesto dešavanja GEOGRAFSKE STVARNOSTI -da geografija daje znanje o prirodnogeografskim i društvenogeografskim procesima i pojavama i uzročno-posljedičnu vezu između njih -podjelu geografije -shvata da identitet prostoru daje ljudska zajednica svojim djelovanjem, svojim načinom življenja i odnosom prema okolišu.
2. KOSM OS I KOSMIČ KA TIJELA (3+1)	2.	Osnovne predstava o Svemiru i svemirska tijela	obrada	-učenik zna savremenu predstavu o nastanku Svemira -zna pobrojati najznačajnija kosmička tijela i njihove osnovne odlike
	3.	Sunčev sistem i kosmička tijela u njegovom sistemu.	obrada	- o zvijezdama i Galaktici
	4.	Zemlja u Sunčevom sistemu. Oblik i veličina Zemlje	obrada	-Suncu i njegovom sistemu -savremenim proučavanjima Kosmosa i naučnicima koji su doprinijeli tome
	5.	Svemir i svemirska tijela	utvrđivanje	-Mjesecu i njegovom kretanju -Zemlji u Sunčevom sistemu -obliku i veličini Zemlje
	6.	Orijentacija na horizontu.	obrada	-zna o horizontu i podjeli horizonta -orijentaciji na horizontu
3. GEOGRA FSKA ORJENT ACIJA (3+3)	7.	Horizont i orijentacija na horizontu.	utvrđivanje	-orijentaciji na površini Zemlje -geografskim koordinatama -metodama orijentacije na horizontu
	8.	Određivanje položaja tačaka na Zemlji	obrada	-određivanju apsolutnog položaja tačaka na površini Zemlje -zna odrediti glavne i sporedne strane svijeta pomoću kompasa i usjeveruje topografsku kartu pomoću kompasa
	9.	Odredjivanje položaja tačaka na Zemlji.	utvrđivanje	-nabraja primjere savremene orijentacije (GNSS)
	10.	Geografska dužina, geografska širina, nadmorska visina	obrada	
	11.	Geografska dužina, geografska širina, nadmorska visina.	utvrđivanje	
	12.	Prividno dnevno i godišnje kretanje Sunca. Rotacija. Posljedice rotacije.	obrada	-učenik zna opisati prividno dnevno kretanje Sunca -opisati nastanak i trajanje astronomskih godišnjih doba -objasniti pojam protoka (temporalnog) vremena
	13.	Prividno dnevno i godišnje	utvrđivanja	-razumije suštinu prividnih kretanja nebeskih tijela i zna

4. ZEMLJIN A KRETAN JA (3+5)		kretanje Sunca. Rotacija. Posljedice rotacije.		je pojasniti uz pomoć telurija ili crteža -suštinu stvarnih kretanja Zemlje
	14.	Revolucija Zemlje.Posljedice revolucije - nejednaka dužina trajanja dana i noći, smjena godišnjih doba.	obrada	-rotaciju Zemlje i njenim posljedicama: smjeni dana i noći i računanje vremena
	15.	Revolucija Zemlje.Posljedice revolucije - nejednaka dužina trajanja dana i noći, smjena godišnjih doba.	utvrđivanje	-revoluciju Zemlje i njenim posljedicama -suštinu nejednakog trajanja dužine dana i noći, smjeni godišnjih doba i postojanju toplotnih pojaseva na Zemlji
	16.	Posljedice revolucije - toplotni pojasevi.	obrada	
	17.	Posljedice revolucije - toplotni pojasevi.	utvrđivanje	
	18.	Zemljina kretanje	pismena provjera znanja	
5. PREDST AVLJANJ E ZEMLJIN E POVRŠIN E NA RAVNI (3+2)	19.	Globus.Predstavljanje Zemljine površine na globusu.Plan.Razmjera	obrada	-učenik zna o predstavljanju izgleda Zemlje i njene površine na globusu i kartama -umanjenju veličina iz prirode i načinima njihovog prenošenja na papir
	20.	Geografska karta	obrada	-razmjeri i razmjernicima
	21.	Globus.Geografska karta.	utvrđivanje	-o izradama plana učionice i makete zavičaja
	22.	Predstavljanje geografskih sadržaja na geografskoj karti.Vrste i korištenje geografskih karata.	obrada	-o osnovama izrade geografske karte -elementima i sadržaju geografske karte -vrstama i načinu korištenja geografskih karata
	23.	Kartografija	utvrđivanja	-rasporedu i odnosima kopna i mora na globusu -važnosti čitanja geografskih karata i prepoznavanja geografskih sadržaja na karti
ZEMLJA I ZEMLJIN E SFERE	24.	Unutrašnja građa Zemlje i njen sastav. Sastav Zemljine kore.	obrada	-učenik zna o Zemlji i njenim sferama -unutrašnjoj građi Zemlje
	25.	Razvoj Zemlje kroz geološka razdoblja.	obrada	-unutrašnjim procesima i pojavama -litosferi, zemljinoj kori i njenom sastavu
	26.	Litosfera	utvrđivanje	-razvoju zemljine kore kroz geološka razdoblja
6. LITOSFE RA – STJENO VITI OMOTA Č ZEMLJE (5+4)	27.	Reljef.Unutrašnje sile	obrada	-oblicima reljefa nastalim unutrašnjim i vanjskim silama
	28.	Reljef.Unutrašnje sile	utvrđivanje	-prepoznati osnovne oblike reljefa u prostoru i na fotografijama
	29.	Vanjske sile.	obrada	
	30.	Vanjske sile.	obrada	
	31.	Vanjske sile	utvrđivanje	
	32.	Litosfera	pismena provjera znanja	
7. ATMOSF ERA- ZRAČNI OMOTA Č ZEMLJE (6+4)	33.	Atmosfera-sastav i podjela	obrada	-učenik zna osnovne odlike atmosfere
	34.	Sunčeva radijacija - osnovni izvor toplote na Zemlji. Zračni pritisak i vjetar.	obrada	-razumije atmosferske pojave i procese
	35.	Atmosfera	utvrđivanje	-zna pojasniti način zagrijavanja atmosfere, promjenu temperature s porastom nadmorske visine, te povezati sa zračnim pritiskom i nastankom vjetra
	36.	Vlažnost zraka, oblaci i padavine.	obrada	-zna vrste padavina -zna šta je vrijeme i klima
	37.	Atmosfera	utvrđivanje	-razumije klimatske faktore
	38.	Vrijeme i klima	obrada	-uz pomoć klima dijagrama i klimatske karte navodi osnovne klimatske tipove prema Kepenovoj klasifikaciji
	39.	Atmosfera	utvrđivanje	-uz pomoć klima dijagrama opisuje njihove odlike i povezuje ih sa pripadajućom vegetacijom
	40.	Osnovni tipovi klima na Zemlji.	obrada	

	41.	Osnovni tipovi klima na Zemlji.	obrada	-zna prikupljati i analizirati podatke o vremenu te zna obrazložiti važnost vremenske prognoze
	42.	Atmosfera	pismena provjera znanja	
8. HIDROSFERA-VODENI OMOTAČ ZEMLJE (5+3)	43.	Opće odlike hidrosfere. Kruženje vode u prirodi. Svjetski okean-jedinstvo i podjela	obrada	-učenik zna o hidrosferi – vodenom omotaču Zemlje - o kružnim tokovima u hidrosferi -jedinstvu i podjeli Svjetskog okeana -osnovnim fizičkim, hemijskim i dinamičkim procesima u Svjetskom okeanu -kopnenim vodama na Zemlji -značaj voda i važnost njene zaštite
	44.	Kretanje morske vode. Značaj Svjetskog okeana	obrada	
	45.	Hidrosfera	utvrđivanje	
	46.	Kopnene vode-Podzemne vode. Izvori i vrela.	obrada	
	47.	Kopnene vode-Tekuće kopnene vode. Jezera. Bare. Močvare	obrada	
	48.	Kopnene vode	utvrđivanje	
	49.	Led na Zemlji.Značaj kopnenih voda.	obrada	
	50.	Hidrosfera	pismena provjera znanja	
9. BIOSFERA-BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET NA ZEMLJI (2+2)	51.	Biosfera-definicija.Biogeografski činioci	obrada	-živom svijetu na Zemlji ili biosferi -zakonomjernoj smjeni vegetacije na Zemlji -uticaju prirodnih faktora na rast i razvoj vegetacije na Zemlji pojasno – zonalnom rasporedu flore na Zemlji -akvatičnim životnim zajednicama na Zemlji -značaj očuvanja živog svijeta -bioraznolikost
	52.	Biogeografske oblasti.	obrada	
	53.	Biosfera	utvrđivanje	
	54.	Sistematizacija prirodnogeografskih činilaca na Zemlji	pismena provjera znanja	
10. DEMOGRAFSKE ODLIKE ZEMLJI (4+2)	55.	Ekumena-pojam i granice.Stanovništvo na Zemlji. Prirodno kretanje stanovništva na Zemlji.	obrada	-učenik zna o općim društvenogeografskim elementima na Zemlji --ekumeni i anekumeni -dinamiku kretanja stanovništva -prirodno kretanje stanovništva-uzroke i posljedice -migracije-uzroke i posljedice -stanovništvu na Zemlji; -uz pomoć tematskih karata i dijagrama zna pojasniti strukture stanovništva -identificira demografske probleme i njihovu vezu sa privrednim razvojem prostora suštini i značenju pojmova:
	56.	Strukture stanovništva na Zemlji.	obrada	
	57.	Strukture stanovništva na Zemlji.	obrada	
	58.	Strukture stanovništva na Zemlji.	utvrđivanje	
	59.	Mehaničko kretanje stanovništva na Zemlji - migracije.	obrada	
	60.	Stanovništvo na Zemlji.	provjera znanja	
11. NASELJA NA ZEMLJI (2+1)	61.	Naselja-pojam i tipovi naselja.Urbanizacija.	obrada	-naseljenosti i naseljima na Zemlji -gradskim i seoskim naseljima i zna opisati način života u njima -o urbanizaciji -obješnjava gradske funkcije i njihov utjecaj na proctor (stanovanje, rad, obrazovanje, turizam, trgovinu, kulturu...) te ih povezuje sa migracijama -promatra naselje kao oblik prostorne organizacije
	62.	Naselja-pojam i tipovi naselja.Urbanizacija	obrada	
	63.	Naselja-pojam i tipovi naselja.Urbanizacija	utvrđivanje	
12. Ljudsk	64.	Privreda i privredne djelatnosti na Zemlji.	obrada	-privredi i podjeli privrede -osnovne elemente primarnog, sekundarnog i tercijarnog

E DJELAT NOSTI NA ZEMLJI (2+1)	65.	Privreda i privredne djelatnosti na Zemlji.	obrada	sektora
	66.	Privreda i privredne djelatnosti na Zemlji.	utvrđivanje	
13. GEOEKO LOGIJA- GLOBAL NI ASPEKTI ŽIVOTA NA ZEMLJI (2+1)	67.	Geoekologija-globalni aspekti života na Zemlji. Uzroci geoekološke krize na Zemlji.	obrada	-globalnim geografskim aspektima životne sredine -uzrocima geoekološke krize -posljedicama geoekoloških poremećaja na Zemlji -najvažnije geogene i antropogene uzročnike narušavanja životne sredine -posljedicama negativnih uticaja na zrak, vodu i tlo -razumiju pojam održivog razvoj -upoznaju se sa zakonskim odredbama EU koje se odnose na zaštitu i unapređenje okoliša
	68.	Geoekološki problemi na Zemlji.Prirodna i kulturna baština na Zemlji	obrada	
	69.	Geoekološki problemi na Zemlji. Prirodna i kulturna baština na Zemlji .	utvrđivanje	
	70.	Godišnja sistematizacija pređenog gradiva		

3. 2. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE – VII/9 RAZRED

2 ČASA SEDMIČNO – 70 ČASOVA GODIŠNJE

ZADACI:

- da pruži učenicima znanja o evropskom kontinentu, njegovim regijama i egzemplarnim zemljama tih regija,
- upoznati učenike sa savremenim društvenogeografskim procesima na evropskom kontinentu, azijskom Sredozemlju i Kontinentalnoj Aziji.

VII/9 RAZRED - Programski sadržaj 2 ČASA SEDMIČNO 70 ČASOVA GODIŠNJE 39+31	
TEMATSKE CJELINE	BROJ SATI
OPĆA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA EVROPE	1+0
Osnovni geografski podaci o Evropi; ime, granice, veličina, položaj. Prirodnogeografske odlike Evrope	2+1
Geološka građa i reljef. Klima i vode Evrope Biljni i životinjski svijet Evrope. Obale i mora.	2+1
Društvenogeografske odlike Evrope Stanovništvo Evrope. Privreda Evrope. Savremeni tokovi privrednog razvoja Evrope.	2+1
EVROPSKA UNIJA Nastanak i razvoj EU i institucije EU Evropska unija – nadležnosti i politika Bosna i Hercegovina i EU	2+1
Geografske regije Evrope – kriteriji za regionalizaciju	
SREDOZEMLJE	14+10
Geografski položaj Sredozemlja Prirodnogeografske odlike Sredozemlja Društvenogeografske odlike Sredozemlja. Podjela.	
Geografski položaj evropskog Sredozemlja. Prirodnogeografske odlike evropskog Sredozemlja Društvenogeografske odlike evropskog Sredozemlja Geografski prikaz Španije, Italije i država JI Evrope	
Geografski položaj azijskog Sredozemlja. Prirodnogeografske odlike azijskog Sredozemlja Društvenogeografske odlike azijskog Sredozemlja Geografski prikaz Turske i Zakavkazja	
REGIJA ZAPADNE EVROPE	4+4
Geografski položaj Zapadne Evrope Prirodnogeografske odlike Zapadne Evrope Društvenogeografske odlike Zapadne Evrope Političkogeografska podjela Zapadne Evrope	

Savremeni tokovi privrednog razvoja Zapadne Evrope Geografski prikaz Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Francuske, Belgije i Nizozemske.	
REGIJA SJEVERNE EVROPE	3+3
Geografski položaj Sjeverne Evrope Prirodnogeografske odlike Sjeverne Evrope Društvenogeografske odlike Sjeverne Evrope Geografski prikaz Danske, Norveške, Švedske i Finske.	
REGIJA SREDNJE EVROPE	5+5
Geografski položaj Srednje Evrope Prirodnogeografske odlike Srednje Evrope Društvenogeografske odlike Srednje Evrope Geografski prikaz Njemačke, Alpskih država, Poljske, Češke, Slovačke i Mađarske.	
REGIJA ISTOČNE EVROPE	4+3
Geografski položaj Istočne Evrope Prirodnogeografske odlike Istočne Evrope Društvenogeografske odlike Istočne Evrope Geografski prikaz Ukrajine i Ruske Federacije	
REGIJA KONTINENTALNE AZIJE	2+3
Geografski položaj Kontinentalne Azije Prirodnogeografske odlike Kontinentalne Azije Društvenogeografske odlike Kontinentalne Azije Geografski prikaz Kazahstana	

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VII RAZRED SA ISHODIMA UČENJA
2 ČASA SEDMIČNO 70 ČASOVA GODIŠNJE (39+31)**

TEMATSKA CJELINA	BR OJ SA TI	NASTAVNA JEDINICA	TIP ČASA	ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI
1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ GRANICE I VELIČINA EVROPE (1+0)	1.	Ime, veličina, granica i geografski položaj Evrope	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenik pomoću geografske karte objašnjava geografski položaj Evrope i njegove posljedice - pojašnjava pojam Evroazija kroz dogovornu granicu između Evrope i Azije - utjecaj geografskog položaja Evrope na njenu razvijenost - shodno geografskom položaju pojasniti utjecaj evropljana na druge dijelove svijeta
2. PRIRODNOGEOGRAFSKE ODLIKE EVROPE (2+1)	2.	Geološka građa i reljef Evrope	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenik pomoću tematske karte pojašnjava geološku starost Evrope - pojašnjava geomorfološka obilježja Evrope - pomoću geografske karte pokazuje reljefne cjeline različite starosti - utjecaj geološke građe i reljefa na stanovništvo i privredu

<p style="text-align: center;">3. DRUŠTVENOGE OGRAFSKE ODLIKE EVROPE</p> <p style="text-align: center;">(2+1)</p>				<ul style="list-style-type: none"> - učenik pojašnjava razućdenost evropske obale i njihov utjecaj na naseljenost i gradnja luka
	3.	Klima, biljni i životinjski svijet i vode Evrope	obrada	<ul style="list-style-type: none"> -učenik pomoću tematske karte i klima dijagrama pojašnjava i analizira klimu, biljni i životinjski svijet Evrope - zaštita biljnog i životinjskog svijeta (EU zakoni – načini zaštite) - pomoći tematske karte navodi i pokazuje najznačajnije rijeke Evrope po slivovima - utjecaj tipova klime Evrope na njeno stanovništvo i privredu - pojašnjava riječne režime i njihov utjecaj na stanovništvo i privredu (problem poplava u pojedinim dijelovima Evrope, neophodnost navodnjavanja u pojedinim dijelovima Evrope, hidroenergetski potencijali i problem pitke vode u Evropi) - zaštita voda Evrope - pojašnjava utjecaj prirodno-geografskih odlika Evrope na stanovništvo i privredu Evrope
	4.	Prirodnogeografske odlike Evrope	utvrđivanje	
	5.	Stanovništvo i naselja Evrope	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - pomoću linijskog dijagrama pojašnjava kretanje broja stanovnika Evrope kroz historiju - analizira gustinu naseljenosti Evrope (prirodnogeografske i društvenogeografske uzroke) i prikazuje na slijepoj karti - objašnjava prirodno kretanje stanovništva Evrope (problem bijele kuge) - pomoću dijagrama i tematskih karata analizira strukture stanovništva Evrope - migracije stanovništva Evrope kroz historiju - savremene migracije - imigracije prema Evropi - životni standard stanovništva Evrope kroz visinu primanja, veličina stambenog prostora, kvaliteta infrastrukture, broj ljekara na 1000 stanovnika, internet prikljući - proces urbanizacije u Evropi (uzroci i posljedice) - problemi velikih gradova Evrope - temeljna načela EU o zaštiti ljudskih prava - razvijanje tolerancije i empatije prema drugoj kulturi - razbijanje stereotipa i predrasuda i razvijanje kritičkog mišljenja - korelacija sa BiH
	6.	Privreda Evrope	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - prirodni preduvjeti za privredni razvoj Evrope - društveni preduvjeti za privredni razvoj Evrope - privredni razvoj Evrope kroz sektore djelatnosti - uzroci i posljedice neravnomjernog razvoja Evrope - najjače ekonomske regije Evrope – tehnogene regije - utjecaj privrednog razvoja na okoliš –ekološki zakoni EU - značaj EU na privredni razvoj Evrope

				- položaj privrede Evrope u svijetu globalizacije
	7.	Društvenogeografske odlike Evrope	utvrđivanje	
4. EVROPSKA UNIJA (2+1)	8.	Evropska unija - nastanak i razvoj EU i institucije EU	obrada	- nastanak i razvoj Evropske Unije - institucije i nadležnosti EU - politika i aktivnosti EU
	9.	Evropska unija – nadležnosti i politika Bosna i Hercegovina i EU Geografske regije Evrope – kriteriji za regionalizaciju	obrada	- kriteriji za članstvo - Bosna i Hercegovina – potencijalni kandidat za članstvo - razumjeti utjecaj EU na pojedinca i mogućnosti koje se pružaju kroz fondove EU - uz pomoć fizičke karte te na osnovu geografskog položaja i prevladavajućih
	10.	Evropska unija	utvrđivanje	prirodnogeografskih odlika učenik treba da zna izdvojiti geografske regije Evrope i pravi njihovu uporednu analizu Ostale svjetske ekonomske i političke integracije: Ujedinjeni narodi (UN). Specijalizirane organizacije UN-a: Međunarodni fond za pomoć djeci (UNICEF); Organizacija za prosvjetu, nauku i kulturu (UNESCO); Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO); Svjetska zdravstvena organizacija (WHO). Svjetska trgovinska organizacija (WTO) Sjevernoatlantski savez (NATO) Organizacija zemalja izvoznica nafte (OPEC). Srednjoevropska zona slobodne trgovine (CEFTA). Evropska zona slobodne trgovine (EFTA). Sjevernoamerička zona slobodne trgovine (NAFTA). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Organizacija afričkoga jedinstva (OAJ) Arapska liga.
5. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE SREDOZEMLJA (14+10)	11.	Opći geografski prikaz regije Sredozemlja	obrada	- Učenik će pomoću fizičke karte znati pojasniti geografski položaj Sredozemlja, pokazati priobalnu mora, otoke, poluotoke – shvatiti značaj Gibraltara, Sueca, Bosfora - uz pomoć tematske karte pojasniti prirodnogeografske odlike regije - tektonski mlad i nestabilan prostor - zemljotresi u Turskoj, Crnoj Gori; vulkani Italije - specifičnosti kraškog reljefa - razlikovati na fotografiji ili crtežu reljefne oblike u kršu - pogodnosti sredozemne klime na život i privredni razvoj - specifičnost hidrografije Sredozemlja uslovljene krečnjačkom osnovom i sredozemnom klimom te njen utjecaj na razvoj poljoprivrede - degradacija mediteranskih šuma –problem požara - specifičan civilizacijski krug Sredozemlja

				<ul style="list-style-type: none"> - uz pomoć tematskih karata i grafikona razumije pojasniti stanovništvo evropskog Sredozemlja – njegove specifičnosti – strukturu, prirodno kretanje, uzroke i posljedice migracija. - posebna pažnja na saobraćajni, geopolitički, civilizacijski, kulturološki, turistički aspekt, migracije – kroz prizmu savremenih dešavanja)
	12.	Opći geografski prikaz Južne Evrope i evropskog Sredozemlja	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - geografski položaj evropskog Sredozemlja unutar regije Južna Evropa (klimatski i kulturološki aspekt – primjer Srbije kao države Balkanskog poluotoka unutar regije Južna Evropa a ne pripada regiji evropskog Sredozemlja)
	13.	Opći geografski prikaz Južne Evrope i evropskog Sredozemlja	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenik će znati obrazložiti značenje Sredozemlja kroz historiju i utjecaj na današnji privredni razvoj i kulturu - naučit će koja su to prirodna bogatstva i karakteristike najznačajnijih zemalja Sredozemlja i njihov utjecaj na politička i privredna zbivanja, kako u regionu, tako i na Evropskom kontinentu
	14.	Opći geografski prikaz Južne Evrope i evropskog Sredozemlja	utvrđivanje	<ul style="list-style-type: none"> - različitosti privrednog razvoja zemalja EU, država u tranziciji (bivše socijalističke države) i Turske. - specifičnosti poljoprivredne proizvodnje (plantažni uzgoj mediteranskih kultura – navodnjavanje kap - po kap, nomadsko stočarstvo planinskih područja Mediterana)
	15.	Geografski prikaz Španije	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenik će znati pojasniti utjecaj turizma na preobrazbu pojedinih dijelova regije – turističke regije evropskog Sredozemlja
	16.	Geografski prikaz Italije	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - administrativno-političku podjelu regije - opisati i pokazati na geografskoj karti položaj i smještaj država u Sredozemlju - učenik znao opšte geografske odlike država – prirodnogeografske i društvenogeografske odlike - njihov položaj unutar EU - turistička sila Mediterana
	17.	Geografski prikaz Španije i Italije	utvrđivanje	<ul style="list-style-type: none"> - obrazložiti utjecaj prirodne i kulturne baštine na razvoj turizma;
	18.	Opći geografski prikaz Hrvatske	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - opisati uzroke nejednakog privrednog razvoja; - pokazati na geografskoj karti i imenovati važnije gradove i izdvojiti njihove posebnosti; obrazložiti ulogu i značenja Vatikana u međunarodnim odnosima.
	19.	Opći geografski prikaz Bosne i Hercegovine	obrada	
	20.	Opći geografski pregled Bosne i Hercegovine i Hrvatske	utvrđivanje	
	21.	Opći geografski prikaz Srbije	obrada	
	22.	Opći geografski prikaz Crne Gore i Makedonije	obrada	
	23.	Opći geografski pregled Srbije, Crne Gore i Makedonije	utvrđivanja	
	24.	Opći geografski prikaz Albanije i Grčke	obrada	
	25.	Opći geografski pregled Albanije i Grčke	utvrđivanje	

	26.	Opći geografski prikaz Bugarske i Rumunije	obrada	
	27.	Opći geografski pregled Bugarske i Rumunije	utvrđivanje	
	28.	Geografski pregled evropskog Sredozemlja	pismena provjera znanja	
	29.	Opći geografski prikaz Jugozapadna Azije i azijskog Sredozemlja	obrada	
	30.	Geografski prikaz Turske	obrada	- geografski položaj azijskog Sredozemlja unutar regije Sredozemlja i Jugozapadna Azija
	31.	Geografski prikaz Zakavkazja	obrada	- prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije
	32.	Geografski pregled Turske i Zakavkazja	utvrđivanje	- administrativno-političku podjelu azijskog Sredozemlja
	33.	Evropsko i Azijsko Sredozemlje	sistematizacija	- opći geografski prikaz Republike Turske - prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije Zakavkazje - administrativno-političku podjelu Zakavkazja
	34.	Geografski pregled regije Sredozemlje	pismena provjera znanja	- geografski položaj afričkog Sredozemlja unutar regije Sredozemlja i afričkog kontinenta
	35.	Opći geografski prikaz Zapadne Evrope	obrada	- prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije - administrativno-političku podjelu afričkog Sredozemlja
6. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE ZAPADNA EVROPA (4+4)	36.	Geografski prikaz Velike Britanije	obrada	- geografski položaj Zapadne Evrope
	37.	Geografski prikaz Velike Britanije	utvrđivanje	- prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije
	38.	Geografski prikaz Francuske	obrada	- administrativno-političku podjelu regije
	39.	Geografski prikaz Francuske	utvrđivanje	- opći geografski prikaz država u regiji - njihov položaj i značaj unutar EU
	40.	Geografski prikaz Nizozemske i Belgije	obrada	
	41.	Geografski prikaz Nizozemske i Belgije	utvrđivanje	
	42.	Geografski pregled Zapadne Evrope	pismena provjera znanja	
	43.	Opći geografski prikaz Sjeverne Evrope i politička podjela	obrada	
	44.	Geografski prikaz Norveške i Švedske	obrada	
7. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE	45.	Geografski prikaz Norveške i Švedske	utvrđivanje	- geografski položaj Sjeverne Evrope
	46.	Geografski prikaz Danske i Finske	obrada	- prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije
	47.	Geografski prikaz Danske i Finske	utvrđivanje	- administrativno-političku podjelu regije - opći geografski prikaz država u regiji - njihov položaj i značaj unutar EU

SJEVERNA EVROPA (3+3)	48.	Geografski pregled Sjeverne Evrope	pismena provjera znanja	- geografski položaj Srednje Evrope - prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije - administrativno-političku podjelu regije - opći geografski prikaz država u regiji - njihov položaj i značaj unutar EU
	49.	Opći geografski prikaz Srednje Evrope	obrada	
	50.	Geografski prikaz Njemačke	obrada	
51.	Geografski prikaz Njemačke	utvrđivanje		
52.	Geografski prikaz Švicarske, Austrije i Slovenije	obrada		
8. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE SREDNJA EVROPA (5+5)	53.	Geografski prikaz Švicarske, Austrije Slovenije	utvrđivanje	
	54.	Geografski prikaz Poljske i Češke	obrada	
	55.	Geografski prikaz Poljske i Češke	utvrđivanje	
	56.	Geografski prikaz Slovačke i Mađarske	obrada	
	57.	Geografski prikaz Slovačke i Mađarske	utvrđivanje	
9. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE ISTOČNA EVROPA (4+3)	58.	Geografski pregled Srednje Evrope	pismena provjera znanja	
	59.	Geografski prikaz Istočne Evrope	obrada	
	60.	Geografski prikaz Ukrajine	obrada	
	61.	Geografski prikaz Ukrajine	utvrđivanje	
	62.	Geografski prikaz Ruske Federacije	obrada	
	63.	Geografski prikaz Ruske Federacije	obrada	
	64.	Geografski prikaz Ruske Federacije	utvrđivanje	
10. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE KONTINENTAL NA AZIJA (2+3)	65.	Geografski pregled Istočne Evrope	pismena provjera znanja	
	66.	Geografski prikaz Kontinentalne Azije	obrada	
	67.	Geografski prikaz Kazahstana	obrada	
	68.	Geografski pregled Kontinentalne Azije	utvrđivanje	
	69.	Geografski pregled Evrope	Godišnja sistematizacija predenog gradiva	
	70.	Zaključivanje ocjena		

3. 3. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE – VIII/9 RAZRED

1 ČAS SEDMIČNO – 35 ČASOVA GODIŠNJE

ZADACI:

Upoznati učenike sa:

-velikim kopnenim cjelinama svijeta (Amerike, Azije, Afrike, Australije i Okeanije i polarnih oblasti na Zemlji),

- savremenim društvenogeografskim procesima na vanevropskim kontinentima,

-općim geografskim karakteristikama kontinenata, njihovim regijama i egzemplarnim zemljama tih regija,

VIII 9 RAZRED - Programski sadržaj 1 ČAS SEDMIČNO 35 ČASOVA GODIŠNJE 22+13	
TEMATSKA CJELINA	BROJ SATI
OPĆA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA AZIJE	3+1
Osnovni geografski podaci o Aziji Ime, granice, veličina, geografski položaj Prirodnogeografske odlike Azije Geološka građa i reljef. Klima i vode Azije Biljni i životinjski svijet Azije. Obale i mora Društvenogeografske odlike Azije Stanovništvo Azije. Privreda Azije Savremeni tokovi privrednog razvoja Azije	
REGIJA JUGOZAPADNE AZIJE	2+1
Prirodno-geografske odlike Jugozapadne Azije Društveno-geografska odlike Jugozapadne Azije Političko-geografska podjela Jugozapadne Azije Političko-geografski problemi u regiji Jugozapadne Azije Geografski prikaz.Irana i Saudijske Arabije	
REGIJA MONSUNSKA AZIJA (Južna i Jugoistočna Azija)	2+1
REGIJA JUŽNE AZIJE	
Prirodno-geografske odlike Južne Azije Društveno - geografske odlike Južne Azije Političko-geografska podjela Južne Azije Političko-geografski problemi u regiji Južne Azije Geografski prikaz Indije	
REGIJA JUGOISTOČNE AZIJE	
Prirodno-geografske odlike Jugoistočne Azije Društveno-geografske odlike JugoistočneAzije Političko-geografska podjela Jugoistočne Azije Političko -geografski problemi u regiji Jugoistočne Azije	

Geografski prikaz Malezije	
REGIJA ISTOČNE AZIJE-DALEKI ISTOK	2+2
Prirodnogeografske odlike Istočne Azije Društvenogeografske odlike Istočne Azije Političkogeografska podjela Istočne Azije Geografski prikaz Kine i Japana	
OPĆA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA AFRIKE	3+1
Osnovni geografski podaci o Africi Ime, granice, veličina, geografski položaj Prirodnogeografske odlike Afrike Geološka građa i reljef. Klima i vode Afrike Biljni i životinjski svijet Afrike. Obale i mora Društveno-geografske odlike Afrike Stanovništvo Afrike. Privreda Afrike Savremeni problemi privrednog razvoja Afrike	
REGIJA SJEVERNE AFRIKE	1+0
Prirodnogeografske odlike Sjeverne Afrike Društvenogeografske odlike Sjeverne Afrike Geografski prikaz Egipta	
REGIJA EKVATORIJALNA AFRIKA	1+1
Prirodnogeografske odlike Ekvatorijalne Afrike Društvenogeografske odlike Ekvatorijalne Afrike Geografski prikaz Nigerije	
REGIJA JUŽNE AFRIKE	1+1
Prirodnogeografske odlike Južne Afrike Društvenogeografske odlike Južne Afrike Geografski prikaz JAR-a	
OPĆA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA AMERIKE	3+1
Osnovni geografski podaci o Americi ime, granice, veličina, položaj Prirodnogeografske odlike Amerike. Geološka građa i reljef Klima i vode Amerike. Biljni i životinjski svijet Amerike. Obale i mora Društvenogeografske odlike Amerike. Stanovništvo Amerike Privreda Amerike Savremeni problemi privrednog razvoja Amerike	
SJEVERNA AMERIKA (ANGLO AMERIKA)	1+1
Geografski prikaz Sjedinjenih Američkih Država .	
REGIJA JUŽNE AMERIKE	1+1
Geografski prikaz Brazila i Argentine	
OPĆA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA AUSTRALIJE I OKEANIJE	2+2
Prirodnogeografske odlike Australije i Okeanije Društvenogeografske odlike Australije i Okeanije Političkogeografska podjela Australije i Okeanije	
POLARNE OBLASTI	

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA VIII RAZRED SA ISHODIMA UČENJA
1 ČAS SEDMIČNO 35 ČASOVA GODIŠNJE (22+13)**

TEMATSKA CJELINA	BROJ SATI	NASTAVNA JEDINICA	TIP ČASA	ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI
1. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ AZIJE (3+1)	1.	Geografski položaj, granice, veličina i Geološka građa i reljef Azije	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenici znaju pronaći: Evropu i Aziju i njihove granice prema ostalim kontinentima. - poznaju osnovne pojmove koji se odnose na reljef, klimu vode, biljni i životinjski svijet Azije - znaju da je Azija kontinent najvećih planina, nizija, morskih dubina, velikih rijeka, pustinja. . . - znaju opće pojmove o stanovništvu, naseljima, privredi i privrednim djelatnostima Azije (strukтури, i dinamici stanovništva, privrednim djelatnostima – velika koncentracija stanovništva u pojedinim regionima – uzroci i posljedice --znaju izdvojiti, oblasti sa veoma visokim stepenom privredne djelatnosti i oblasti sa izuzetnom privrednom nerazvijenošću.
	2.	Klima, biljni i životinjski svijet Azije	obrada	
	3.	Društvenogeografske odlike Azije. Regionalna podjela	obrada	
	4.	Geografski pregled Azije	utvrđivanje	
2. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE JUGOZAPADNA AZIJA (2+1)	5.	Geografski prikaz Jugozapadne Azije	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - geografski položaj i prirodnogeografske odlike Jugozapadne Azije (geološka građa, reljef, klima, vode, flora i fauna - društvenogeografske odlike (stanovništvo i privreda) Jugozapadne Azije - administrativno-politička podjela regije - geografski prikaz Irana
	6.	Geografski prikaz Irana i Saudijske Arabije	obrada	
	7.	Geografski pregled Jugozapadne Azije	utvrđivanje	
3. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE MONSUNSKE AZIJE (2+1)	8.	Geografski prikaz Južne Azije i Indija	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenici znaju da su Južna Azija i Indokina, regije vrlo duge kulture i tradicije. - znaju reljefne i klimatske karakteristike, a posebno objasniti nastanak i funkcionisanje monsunu i njihov značaj za život uopće Južne Azije i Indokine. -područja velikih nizija i rijeka. -velika gustina naseljenosti, intenzivna dinamika stanovništva – uzroci i posljedice. -privredni napredak nekih zemalja JI Azije. Poljoprivreda kao glavno zanimanje stanovništva, prirodna bogatstva -znaju administrativno-političku podjelu -geografski prikaz Indije i Melezije
	9.	Geografski prikaz Jugoistočne Azije i Malezija	obrada	
	10.	Geografski pregled Južne i Jugoistočne Azije	utvrđivanje	
4. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE DALEKI ISTOK (2+2)	11.	Geografski prikaz Dalekog Istoka i Kine	obrada	<ul style="list-style-type: none"> -geografski položaj regije - prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regije - administrativno-političku podjelu regije - geografski prikaz Kine i Japana
	12.	Geografski prikaz Japana	obrada	
	13.	Geografski pregled Dalekog istoka	utvrđivanje	

	14.	Geografski pregled Azije	pismena provjera znanja	
5. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ AFRIKE (3+1)	15.	Geografski položaj, granice, veličina i geološka građa i reljef Afrike	obrada	- geografski položaj i prirodnogeografske odlike Afrike (geološka građa, reljef, klima, vode, flora i fauna)
	16.	Klima, biljni i životinjski svijet i vode Afrike	obrada	
	17.	Društvenogeografske odlike Afrike. Regionalna podjela	obrada	-društvenogeografske odlike (stanovništvo i privreda) Afrike
	18.	Geografski pregled Afrike	utvrđivanje	
7. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE SJEVERNA AFRIKA (1+0)	19.	Geografski prikaz Sjeverne Afrike i Egipata	obrada	- administrativno-politička podjela regije - geografski prikaz Egipta
8. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE EKVATORIJALNA AFRIKA (1+1)	20.	Geografski prikaz Ekvatorijalne Afrike i Nigerija	obrada	- administrativno-politička podjela regije - geografski prikaz Nigerije
	21.	Geografski pregled Sjeverne i Ekvatorijalne Afrike	utvrđivanje	
9. GEOGRAFSKI PRIKAZ REGIJE JUŽNA AFRIKA (1+1)	22.	Geografski prikaz Južne Afrike i JAR-a	obrada	- administrativno-politička podjela regije - geografski prikaz JAR-a
	23.	Geografski pregled Afrike	pismena provjera znanja	
10. OPĆI GEOGRAFSKI PRIKAZ AMERIKE (3+1)	24.	Ime, granica, veličina, geografski položaj i podjela Amerike. Geološka građa i reljef Amerike	obrada	- geografski položaj i prirodnogeografske odlike Amerike (geološka građa, reljef, klima, vode, flora i fauna)
	25.	Klima, biljni i životinjski svijet i vode Amerike	obrada	
	26.	Društvenogeografske odlike Amerike	obrada	-društvenogeografske odlike (stanovništvo i privreda) Amerike
	27.	Geografski pregled Amerike	utvrđivanje	-geografski prikaz SAD-a, Brazila i Argentine
11. GEOGRAFSKI	28.	Geografski prikaz SAD-a	obrada	

PRIKAZ DRŽAVA AMERIKE (2+2)	29.	Geografski prikaz Brazila i Argentina	obrada	
	30.	Geografski pregled država Amerike	utvrđivanje	
	31.	Geografski pregled Amerike	pismena provjera znanja	
GEOGRAFSKI PRIKAZ AUSTRALIJE, OKEANIJE I POLARNIH OBLASTI (2+2)	32.	Opšti geografski prikaz Australije	obrada	- geografski položaj i prirodnogeografske odlike Australije (geološka građa, reljef, klima, vode, flora i fauna) - društvenogeografske odlike (stanovništvo i privreda) Australije
	33.	Geografski prikaz Okeanije i Polarnih oblasti	obrada	-opći prikaz Okeanije i Polarnih oblasti
	34.	Geografski pregled Australije , Okeanije i Polarnih oblasti	utvrđivanje	
	35.	Godišnja sistematizacija		

3. 4. PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ GEOGRAFIJE IX/9 RAZRED

1 ČAS SEDMIČNO 34 ČASA GODIŠNJE (23+11)

ZADACI:

Upoznavanje učenika sa :

- geografskim položajem Bosne i Hercegovine,
- prirodnogeografskim karakteristikama Bosne i Hercegovine,
- društvenogeografskim karakteristikama Bosne i Hercegovine,
- regijama Bosne i Hercegovine,
- geoekološkim problemima Bosne i Hercegovine,
- prirodnom i kulturnom baštinom Bosne i Hercegovine.

IX/9 RAZRED - Programski sadržaj 1 ČAS SEDMIČNO 34 ČASA GODIŠNJE 23+11	
TEMATSKA CJELINA	BROJ ČASOVA
Porijeklo imena, historijsko-geografski razvoj i društveno uređenje Bosne i Hercegovine	1+0
Geografski položaj Bosne i Hercegovine	1+1
Geološka građa i reljef Bosne i Hercegovine	3+2
Klimatske odlike Bosne i Hercegovine	1+1
Biljni i životinjski svijet Bosne i Hercegovine	2+1
Pedogeografske odlike Bosne i Hercegovine	
Hidrografske odlike Bosne i Hercegovine	3+1
Demogeografske odlike Bosne i Hercegovine Stanovništvo	3+1
Naselja Bosne i Hercegovine	2+1
Naselja Bosne i Hercegovine – urbanizacija, urbani centri, značaj sela – održivost	
Privreda ili ekonomsko-geografske odlike Bosne i Hercegovine	3+1
Geografske regije Bosne i Hercegovine (Sjeverna Bosna i Hercegovina, Središnja Bosna i Hercegovina, Regija Visokog krša, Mediteranska Bosna i Hercegovina)	
Prirodna i kulturna baština (NP, Park prirode....) BiH	1+0
Geoekologija Bosne i Hercegovine	1+1

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA IX RAZRED SA ISHODIMA UČENJA
1 ČAS SEDMIČNO 34 ČASA GODIŠNJE (23+11)

TEMATSKA CJELINA	Broj sati	NASTAVNA JEDINICA	TIP ČASA	ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI
IME, HISTORIJSKO -GEOGRAFSKI RAZVOJ I DRUŠTVENO UREĐENJE BIH (1+0)	1.	Porijeklo imena, historijsko-geografski razvoj i društveno uređenje Bosne i Hercegovine	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenici su stekli osnovno znanje o porijeklu imena Bosna i Hercegovina i njenoj starosti. - znaju imenovati i opisati historijske faze teritorijalnog razvoja BiH. - znaju veličinu, granice i oblik bosansko-hercegovačkog teritorija te o saobraćajnom značaju i položaju . - znanje o kompleksnosti geografskog položaja BiH u ovom dijelu Evrope, njegovu važnost za opći razvoj kao i perspektivne razvoja bosanskohercegovačke privrede - znaju sastav i geološku građu reljefa BiH (nastanak reljefa, tipovi reljefa, visinske regije). - znaju suprotnosti reljefnih oblika i cjelina (planinsko-kotlinska, peripanonska Bosna i Niska Hercegovina). - značenje i utjecaj pojedinih reljefnih oblika za razvoj BiH uopće. - učenici će naučiti da središnje dijelove naše domovine grade planine ispresijecane brojnim riječnim kotlinama - znat će pokazati na geografskoj karti najznačajnije planine i kotline Bosne i Hercegovine - učenici će naučiti da sjever Bosne i Hercegovine čine prostrane nizije kao i da na jugu države prevladava nizijski reljef - znat će prepoznati na fotografiji i prostoru karakteristične reljefne cjeline Bosne i Hercegovine - značaj planinskih područja za razvoj turizma – planinarenje, ski turizam, biciklizam...
	2.	Geografski položaj, granice i veličina BiH	obrada	
	3.	Historijsko-geografski razvoj BiH i društveno uređenje BiH	utvrđivanje	
	4.	Geografski položaj, granice i veličina BiH	obrada	
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA BIH (1+1)	5.	Geološka građa i reljef BiH	utvrđivanje	
	6.	Reljefni sklop i geomorfološke odlike Planinsko-kotlinske oblasti	obrada	
	7.	Reljefni sklop i geomorfološke odlike Peripanonske nizije i Jadranske zavale	obrada	
GEOLOŠKA GRAĐA I RELJEF BIH (3+2)	8.	Reljefni sklop i geomorfološke odlike BiH	utvrđivanje	<ul style="list-style-type: none"> - o faktorima koji utječu na klimu BiH (znanja o Sunčevu zračenju, temperaturi zraka, padavinama i najčešćim i najznačajnijim vrstama vjetrova). - pokazati na karti klimatske regije BiH i da znaju navesti i opisati tipove klime i objasniti utjecaj klime na privredni razvoj BiH. -vegetacijske zone BiH - endemske vrste - znaju šta utiče na vrijeme i klimu Bosne i Hercegovine - odlike klime i njen utjecaj na živi svijet Bosne i
	9.	Klima Bosne i Hercegovine	obrada	
	10.	Klima Bosne i Hercegovine	utvrđivanje	
KLIMA BOSNE I HERCEGOVINE (1+1)				

				Hercegovine - razmještaj biljnih i životinjskih vrsta po tipovima klima - znaju značaj biljnog i životinjskog svijeta Bosne i Hercegovine - značaj klime i očuvanog živog svijeta za razvoj turizma – ljetnji turizam, zaštićena područja, parkovi prirode Neum, Hutovo blato, prašuma Perućica
FLORA I FAUNA BIH TLA BIH (2+1)	11.	Flora i fauna BiH	obrada	
	12.	Tla BiH	obrada	
	13.	Tla i Flora i fauna BiH	utvrđivanje	- o vrstama tla (pedologija, vegetaciji te o njihovoj geografskoj rasprostranjenosti kroz tri klimatske – vegetacijske zone.
VODE BIH (3+1)	14.	Vode BiH-riječni slivovi	obrada	- znaju razlikovati karakteristike jadranskog od rijeka crnomorskog sliva. - rijeke jadranskog i crnomorskog sliva/njihove karakteristike), prirodna i vještačka jezera, ponornica, 2 močvare u BiH i termalne i termomineralne izvore (znati pokazati ih na karti). - znati objasniti značenje rijeka i jezera te ostalih kopnenih voda na kopnu za razvoj BiH - značaj zaštite od voda - poplave - značaj voda za razvoj turizma – morski turizam, ribolov, banjski turizam - NP Una
	15.	Vode BiH-podzemne vode, jezera, more	obrada	
STANOVNIŠTVO BIH (3+1)	16.	Vode BiH – značaj voda	obrada	- znanje o broju stanovnika po popisu iz 2013. godine - osnovne karakteristike razvoja naseljenosti, razmještaju i kretanju (dinamici) stanovništva u BiH.
	17.	Vode BiH	utvrđivanje	- osnovna obilježja i historijski slijed migracija kao i uzroke vanjskih i unutrašnjih migracija.
	18.	Stanovništvo BiH – naseljavanje. Kretanje ukupnog broja stanovnika. Prostorni razmještaj stanovništva.	obrada	(Da znaju razlikovati političke i ekonomske migracije). - o biološkoj, etničkoj, vjerskoj, obrazovnoj i ekonomskoj strukturi stanovništva. - uzroke koji su uvjetovali poremećaje u polnoj i dobnj strukturi stanovništva BiH. - odrediti udio stanovništva u primarnom, sekundarnom, tercijarnom i kvartalnom sektoru (razlikovanje tercijarnog i kvartalnog sektora djelatnosti).
	19.	Prirodno kretanje stanovništva Bosne i Hercegovine. Prostorno kretanje stanovništva Bosne i Hercegovine.	obrada	
	20.	Strukture stanovništva Bosne i Hercegovine	obrada	
	21.	Stanovništvo Bosne i Hercegovine	utvrđivanje	
NASELJA BOSNE I HERCEGOVINE	22.	Naselja Bosne i Hercegovine – razvoj naseljenosti kroz historiju. Specifična funkcija i struktura sela i gradova uslovljena	obrada	-razvoj naseljenosti kroz historiju. -Specifična funkcija i struktura sela i gradova uslovljena prirodnogeografskim i društvenogeografskim uvjetima. - specifičan izgled sela i kuća u pojedinim dijelovima države (tipična bosanska kuća, kamena kuća Hercegovine)

(2+1)		prirodnogeografskim i društvenogeografskim uvjetima.		<ul style="list-style-type: none"> - znaju pronaći na karti neke najznačajnije gradove Bosne i Hercegovine –najveće, glavne gradove (države, entiteta, distrikta, kantona) - problemi BiH sela – održivi razvoj - problemi BiH gradova- važnost planske gradnje - značaj nekih sela u Bosni i Hercegovini za razvoj sela – seoski turizam - koji su gradovi u Bosni i Hercegovini poznati po razvijenom turizmu (Sarajevo, Mostar, Jajce)
	23.	Naselja Bosne i Hercegovine – urbanizacija, urbani centri Značaj sela – održivost	obrada	
PRIVREDA BIH (3+1)	24.	Naselja Bosne i Hercegovine	utvrđivanje	<ul style="list-style-type: none"> - znaju prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrede BiH - znaju o fazama razvoja BiH privrede od manufakturno-industrijske preko socijalističke do tranzicijske faze. - probleme s kojima se suočava savremena bosansko-hercegovačka privreda u tranzicijskoj fazi. - rudama i energetskim izvorima kojima raspolaže BiH /rad na geografskim kartama/ ležišta rudnog bogatstva i lokacije energetskih izvora. - ekološke probleme vezane za energetski sistem koji utječe na kvalitet zraka, vode i tla.
	25.	Prirodni i društveni preduvjete za razvoj privrede Ekonomska i politička povezanost Bosne i Hercegovine sa svjetskim ekonomskim i političkim integracijama.	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - o nekonkurentnosti bh privrede i potrebi njenog prestrukturiranja, da prehrambena i drvna industrija imaju sve potrebne sirovine na teritoriji BiH ali su nedovoljno razvijene, a samo hemijska industrija («Soda so», «Dita», «Polihem» i «Bosnalijek») proizvode plasiraju na tržište u okruženju. - pet osnovnih ekonomskih regija na teritoriji BiH. - tri osnovne poljoprivredne regije (karakteristike poljoprivredne proizvodnje za svaku regiju pojedinačno). - razvoj željezničke i cestovne mreže kroz historiju i njen značaj za razvoj BiH. - objasniti ulogu zračnog saobraćaja i znati aerodrome u BiH. - preduvjete i ograničavajuće faktore za razvoj turizma. - značaj i unapređenja bh. turizma za razvoj i zapošljavanje stanovništva - da BiH ima velike turističke potencijale koji nisu u potpunosti, iskorišteni. - oblike turizma koji imaju razvojne mogućnosti. (turističke destinacije)- - osnovne prirodno i društveno - geografske regije BiH, znati osnovne karakteristike (prirodne i društvene). - o glavnim nodalno-funkcionalnim centrima svake od regija i o trenutnom stepenu razvijenosti privrede, kao i mogućnosti razvoja svake od regija.
	26.	Djelatnosti primarnog i sekundarnog sektora	obrada	
	27.	Djelatnosti tercijarnog sektora	obrada	
GEOGRAFSKE REGIJE BIH (2+1)	28.	Privreda BiH	utvrđivanje	
	29.	Geografske regije BiH – Sjeverna Bosna i Srednja Bosna	obrada	
	30.	Visoki krš i Niska Hercegovina	obrada	
	31.	Geografske regije BiH	utvrđivanje	
PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA BIH (1+0)	32.	Prirodna i kulturna baština (NP, Park prirode....) BiH	obrada	<ul style="list-style-type: none"> - učenici razlikuju pojam prirodne i kulturne baštine. - znaju navoditi primjere zaštićene prirodne i kulturne baštine u BiH - znaju pokazati na geografskoj karti BiH nacionalne parkove (NP), parkove prirode (PP) i spomenike prirode(SP)...

GEOEKOLOGI JA BiH (1+1)				- znaju prepoznati važnost zaštićenih područja i lokaliteta za privredni razvoj BiH posebno turizma
	33.	Geoekologija	obrada	- elemente ugroženosti geografske sredine (voda, vazduh, tlo).
	34.	Godišnja sistemizacija-		- najveći zagadivači životne (geografske sredine), - metode i sredstva zaštite životne (geografske sredine).

Preporuka: Fedaralni Plan i progam predmeta Geografija predviđa realizaciju nastavnih sadržaja kroz 34 sati (1 čas sedmično). Preporuka komisije je da se zbog vrlo zahtjevnih odgojno-obrazovnih ishoda u okviru ovog predmeta uvede obavezna terenska nastava, jednodnevne ekskurzije, posjete koje bi se uvažile kao 1/ 2 sedmično, što bi značilo da bi učenici imali tokom školske godine 34 časa u učionici, a 17,5 sati vanučioničke nastave.

4. DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

4.1. RESURSI ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Za realizaciju programa nastave predmeta Geografije-zemljopisa, nadležne institucije su obavezne da obezbijede kabinete, opremljene sa svim vrstama geografskih karata, kompjuterom, telurijem ili nekim savremenijim sredstvom za objašnjavanje revolucije i rotacije, literaturu, koju će učenici samostalno-individualno analizirati i prezentovati, na časovima slobodnih aktivnosti, dodatne nastave i terenske nastave, posebnu prostoriju kao spremište za nastavna sredstva, koja će biti u svakom trenutku pri ruci i nastavnicima i učenicima. U realizaciji NPP, potrebno je koristiti očigledna nastavna sredstva, slike i ilustracije, fizičko-geografski globus, astronomski atlas, tematske karte, multimediju, koja će vizualno dočarati i objasniti nejasne i teže shvatljive geografske pojave i procese. Također, koristiti i fizičko-geografske karte BiH, Azije, Afrike, Amerike, Australije odobrene od Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, te multimedijalni Atlas i terensku nastavu.

4.2. OCJENJIVANJE

Napredovanje učenika treba provjeravati i ocjenjivati u kontinuitetu ,vodeći računa o individualnim mogućnostima i sposobnostima učenika. Za učenje Geografije/Zemljopisa (kao i za druge nastavne predmete) bitna su sva tri područja učenja. Njihova zakonomjernost i usklađenost zavisi od niza faktora, koji su često i objektivne i subjektivne prirode, o čemu se mora voditi računa. Teoretska znanja su bitna, kao što su bitna znanja iz oblasti kartografije, a element aktivnog učenja je također vrlo važan prilikom ocjenjivanja i provjeravanja.

Usmeno i pismeno provjeravanje znanja treba da budu ravnomjerno raspoređeni i da imaju cilj provjere postignuća učenika, kao i provjere uspješnosti primjenjenih nastavnih metoda i sredstava koja su korištena prilikom obrade nastavnih sadržaja Geografije/Zemljopisa. U skladu sa naprijed navedenim, prilikom provjeravanja i ocjenjivanja treba se koristiti različitim metodama , sredstvima, procedurama i instrumentima , a sve u skladu sa uslovima rada škole i mogućnostima učenika. Pored tradicionalnog ocjenjivanja, treba koristiti i druge metode i sredstva, kako bi ocjenjivanje bilo što objektivnije i na zadovoljstvo i učenika i nastavnika - učesnika u nastavnom procesu. Primjenjivati u svakom mogućem slučaju,

zajedničko ocjenjivanje i samoocjenjivanje, da bi se kod učenika razvila sposobnost kritičkog odnosa prema vlastitom i tuđem radu, kao i objektivnog odnosa prema sebi i okolini u kojoj živi.

4. 3. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA ŠKOLAMA KOJA RADE SA DJECOM SA POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Za učenika sa poteškoćama u razvoju (inkluzivna nastava) potrebno je sa stručnjacima za inkluzivni odgoj i obrazovanje revidirati postojeći program nastave Geografije/Zemljopisa i prilagoditi ga djeci sa posebnim potrebama, da bi se što lakše i bezbolnije uklopili u redovnu nastavu, što je i cilj inkluzivnog odgoja. S obzirom da je inkluzivna nastava u manjoj i većoj mjeri, individualna nastava, sa voditeljima takvih škola uskladiti i individualne programe za djecu sa sa poteškoćama u razvoju.

5. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Zvanje profesor geografije stiče se završetkom četverogodišnjeg studija (četiri akademske godine) osposobljeni su za samostalno vođenje cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa u osnovnim i srednjim školama iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije, za samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja iz oblasti prirodnogeografskih, društvenogeografskih i regionalnogeografskih sadržaja kontinenata, regija i zemalja svijeta i Bosne i Hercegovine.

2.

a) Zvanje magistar prirodnih nauka iz oblasti geografije, stiče se u trajanju od 4 semestra (dvije akademske godine).

b) Zvanje Magistar geografije stiče se završetkom drugog ciklusa studija geografije, Nastavnički smjer, u trajanju od 2 semestra (jedna akademska godina) i sa ostvarenih 60 ECTS,

Magistar geografije je osposobljen za:

- samostalno planiranje i izvođenje cjelokupnog nastavnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno planiranje i upotrebu savremenih nastavnih metoda, nastavnih sredstava i oblika nastavnog rada iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno planiranje i vođenje odgojno-obrazovnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno kreiranje i reviziju nastavnih planova i programa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- savjetodavne i nadzorne aktivnosti u cilju unapređenja odgojno-obrazovnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije koje sprovode nadležna ministarstva i institucije,
- proces stručne evaluacije udžbenika i priručnika za sve predmete koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja iz oblasti savremenih fizičkogeografskih i društvenogeografskih zakonomjernosti, procesa i pojava na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou, njihovim uzročno-posljedičnim vezama i uticajima na životnu sredinu,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja o savremenim konceptima regionalizacije i kontinenata i država svijeta,
- samostalno kreiranje i interpretaciju znanja o savremenim političkogeografskim i geostrateškim problemima i odnosima u svijetu,
- samostalnu interpretaciju općih i posebnih savremenih koncepata regionalne politike Evropske unije i njenih članica,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja o komponentnim i kompleksnim principima i metodama za izdvajanje fizionomskih i nodalno-funkcionalnih regija Bosne i Hercegovine,

- samostalno kreiranje i interpretaciju GIS modela prostorne stvarnosti u nastavnom procesu iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno kreiranje i korištenje različitih metoda i tehnika vrednovanja znanja i ocjenjivanja učenika u skladu sa postavljenim obrazovnim ciljevima nastavnog programa iz predmeta geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu i kreativnu primjenu razvijenih komunikacijskih, socijalnih, geoinformatičkih i istraživačkih vještina.

3. Zvanje Bakalaureat/Bachelorgeografije stiče se završetkom prvog ciklusa studija geografije, Nastavnički smjer, u trajanju od 8 semestara (četiri akademske godine) i sa ostvarenih 240 ECTS,

Bakalaureat/Bachelor geografije je osposobljen za:

- samostalno planiranje i izvođenje cjelokupnog nastavnog procesa iz predmeta Geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno planiranje i upotrebu savremenih nastavnih metoda, nastavnih sredstava i oblika nastavnog rada u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu interpretaciju savremenih fizičkogeografskih i društvenogeografskih procesa i pojava na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou, njihovim uzročno-posljedičnim vezama i uticajima na životnu sredinu,
- samostalnu interpretaciju savremenih regionalnogeografskih karakteristika kontinenata, država i regija svijeta,
- samostalnu interpretaciju savremenih općih i posebnih geografskih karakteristika Evropske unije i njenih članica,
- samostalnu interpretaciju savremenih fizičkogeografskih, društvenogeografskih i regionalnogeografskih karakteristika Bosne i Hercegovine i njenih regija.
- samostalno korištenje i primjenu GIS softvera i općih i tematskih setova digitalnih geopodataka u nastavnom procesu u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno korištenje različitih metoda i tehnika vrednovanja znanja i ocjenjivanja učenika u skladu sa postavljenim obrazovnim ciljevima nastavnog programa iz predmeta geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu primjenu razvijenih komunikacijskih, socijalnih, geoinformatičkih i istraživačkih vještina.

4. Nastavnik historije i geografije osposobljen je za samostalno planiranje i izvođenje nastavnog procesa iz predmeta Geografija u osnovnim školama.